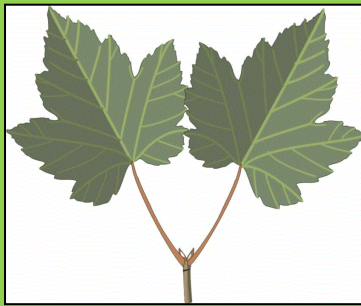

Микола Федоришин

Гоцанський парк

...Ви потрапите в один із мальовничих куточків нашої області, багатий незабутніми краєвидами, унікальними пам'ятками історії та архітектури...

Петро Зубкевич,
голова Гощанської районної ради

(з ювілейного альбому "Гоща-850")

Гощанська районна рада
Відділ культури
Гощанської державної адміністрації
Гощанське районне об'єднання культури та дозвілля

Микола Федоришин

ГОЩАНСЬКИЙ ПАРК

Гоща
Творче об'єднання "Коляда"
2005

УДК 398.392.41:7.079

Федоришин Микола. Гощанський парк.— Гоща, 2005.— 10 с.

Гощанський парк XVIII століття – один із двох парків Рівненської області – пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Видання складено з метою ознайомлення гощанців та гостей селища, туристів з дендрофлорою парку та популяризацією екологічно-виховної роботи серед місцевого населення, зокрема учнів шкіл.

© Федоришин М.В., 2005.

За даними польського історика Афтаназі, парк виник наприкінці XVIII ст. у маєтку Станіслава Костки Ленкевича (пом. 1804). Він займав декілька гектарів і мав ландшафтне планування. У ньому не було прямих алей, тільки стежки й звивисті доріжки. Групи дерев і кущів росли густими монолітами на широких галявинах або по краях. Переважали **сосни, модрина, ялини, дуби, липи, гіркокаштани** (всього 27 видів). Окрасою парку був **дуб болотний** з пірамідальною кроною та **гінкго дволопатеве**. “Жива закам’янілість” називає це дерево Афтаназі через його негорючість, а окремі ботаніки його називають “особливою формою тису”.

Цілком вірогідно, що з часів, коли маєток викупив уряд Польщі, парк почав втрачати окремі ділянки. Про це свідчать рядові насадження з **яворів, гіркокаштанів, кленів гостролистих** та **ясенів** (діаметри окремих дерев сягають більше одного метра) за межами парку. Зараз цей ряд заходить на землю, що належить військовій частині. Палац, побудований тим же Станіславом Ленкевичем, цілком вірогідно, знаходився в центрі паркового масиву, в наш час опинився на його межі. За радянських часів на частині паркової території були збудовані садиби та розорані городи, зведений Будинок культури (нині районне об’єднання культури та дозвілля), ресторан, кінотеатр (нині центр дозвілля молоді), районний комітет Компартії України (нині будинок юнацтва та молоді, дитяча музична школа), тому сучасна площа менша від первинної.

До 60 років XX століття у парку знаходився обеліск господарів та стояли скульптури релігійного спрямування.

У парку в багатьох місцях були підсажені рядами **липи серцелисті, в’язи низькі, явори** та **клени гостролисті**. За проектом, розробленим у 1980 році, створили нову дорожньо-стежкову мережу та невеличке озерце, яке невдовзі перетворилося на болото, збудували меморіал на могилі загиблих радянських воїнів та місцевих партійних активістів (1944-1948рр.), на одному з входів у парк встановили пам’ятник Т.Г.Шевченку.

У 2000 році було прийняте рішення про необхідність чергової реконструкції парку. Проектом, який розробила фірма “Вілар-Трейд” з Рівного, передбачено:
створення нової дорожньо-стежкової мережі;
відновлення озера;
винесення з парку меморіалу загиблим;
винесення пам’ятника Т.Г. Шевченку;
побудова альтанки;
побудова кафе, тощо.

Треба зазначити, що цей проект передбачає не відбудову історичного саду, а будівництво парку культури та відпочинку, що є порушенням Флорентійської хартії Міжнародного комітету з історичних садів 1981р. На нашу думку, причиною такого підходу є зменшення площі парку та повна зміна планування. З історичних об’єктів планується відновити лише пам’ятний знак господарів, засновників парку, фотографії яких збереглися.

Нині у парку, за дослідженнями науковців НБС ім. М.М.Гришка НАН України Клименка А.В. та Клименко Ю.О. дендрологічний склад налічує 50 видів та форм із 30 родів і 17 родин. Із цих 50 видів та форм 8 голонасінних (усі дерева) та 42 покритонасінних (38 дерева, 4 кущі). **Яловець звичайний, ялина колюча, верба біла та липа широколиста** представлені тільки своїми декоративними формами відповідно колоноподібною, сизою, жовтою плакучою та розсіченолистою, а **клен гостолістий, ясен звичайний та дуб звичайний** представлені як типовими рослинами, так і декоративними формами, відповідно перший – Шведлера, другий – плакучою, а третій – колоноподібною. До історичних ландшафтних об’єктів належить стара липова алея, яка веде до палацу.

Загальна кількість дерев у парку – 1462. До найпоширеніших видів відноситься:

липа серцелиста, 244 шт.;

явір, 220 шт.;

ясен звичайний, 207 шт.;

гірकोкаштан звичайний, 133 шт.;
ялина звичайна, 116 шт.;
робінія звичайна, 88 шт.;
граб звичайний, 44 шт.;
береза повисла, 41 шт.;
яблуна домашня, 29 шт.

Значна кількість найпоширеніших видів представлена молодими екземплярами, які виникли з самосіву останнім часом.

У парку збереглося кілька старих рослин малопоширених видів та форм:

Гінго дволопатеве;
Сосна Веймутова;
Сосна чорна;
Модрина європейська;
Дуб звичайний пірамідальної форми;
Ясен звичайний плакучої форми;
Липа широколиста розсіченолистої форми;
Гірकोкаштан восьмигранковий;
Клен гостролистий форми Шведлера;
Софора японська;
Бархат амурський або коркове дерево.

На нашу думку, на цих деревах, враховуючи європейський досвід розвинутих країн, необхідно виготовити та прикріпити Державний охоронний знак:

6

Вчені рекомендують таке передбачене садіння екзотичних видів та форм: хвойних, які трапляються в інших старовинних

парках, декількох видів з роду гір코каштан, а також пірамідальних, плакучих, розсіченолистих, пурпуроволистих форм – як продовження розпочатої колись господарями парку інтродукційної роботи.

Тепер розповімо про найбільш цікаві види дерев парку.

Бархат амурський або коркове дерево (*Phellodendron amurense* Rupr.)

Належить до родини рутових (*Rutaceae*), куди відносяться також і цитрусові. Але плоди його неїстівні. Ще давно тибетські цілителі використовували їх для лікування хвороб нирок і шлунку. Походить з Північного Китаю та Приморського краю. Молоді дерева мають сіру кору, яка з часом стає темною, зморшкуватою. Пробковий шар до 4 см. Листочки при розтиранні мають своєрідний запах, квіти жовто-зелені, плоди чорні ягідки. Живе до 300 років, у парку є один екземпляр. Цінне як заміник пробкового дуба. Медоносна рослина.

Берези (*Betula*) представлені кількома видами: бородавчата (повисла), жовта, пухнаста. Взагалі рід берези нараховує біля 120 видів. Тут переважають берези з білою корою. Цей колір обумовлений присутністю в корі бетуліну. Дерево дуже декоративне. Має дуже дрібне насіння, в одному грамі міститься біля 500 насінин. З деревини виготовляють фанеру, дрібні токарські вироби, оцет, метиловий спирт та деревне вугілля.

Верба біла (*Salix alba* L.). Назва роду *Salix* походить від кельтських слів *Sal* “близько” та *lis* “вода”. Дійсно: більшість верб ростуть біля води. Верба біла досить часто має гарну плакучу форму.

Гіркокаштан звичайний (*Aescus hippocastanum*). Зростає в парках, вздовж доріг. Родом цей вид із Північної Греції. Його цінують за гарний вигляд у будь-яку пору року, а особливо весною. Тоді всі відвідувачі парку милуються свічкоподібними суцвіттями гіркокаштанів. Деревина ростуть до

200-300 річного віку. Дерево декоративне, легко переносить міські умови.

Граб звичайний (*Сахрpinus betulus L.*). Походить із Західної, Центральної та Південної Європи. Має важку тверду деревину, з якої виготовляють музичні інструменти, токарні вироби.

Гінкго дволопатеве (*Ginkgo biloba*) – єдиний сучасний представник родини і класу гінкгових відділу голонасінних. Двodomне струнке дерево до 10-40 м заввишки. Листки шкірясті з віялоподібними пластинками і довгими черешками. Насінини кістянкоподібні, м'ясисті, їстівні (занадто терпкі, *авт.*). Релікт ова рослина, має ряд ознак давніх рослин (дихотомічне жилкування листя, будова суцвіть, запліднення рухливими сперматозоїдами тощо). В палеогеновий період було поширене в Європі і Азії. В наш час дико росте лише в Південному Китаї. В Україні росте (з 1754 року) як декоративне дерево від південного Криму і Одеси до Києва і Сум. Дерево не горить. Листя використовують як лікувальний засіб від склерозу.

Дуб звичайний (*Quercus L.*). Наукова назва *Quercus* походить з кельтського *Quer* червоний та *suez* дерево (молоді листки мають червоне забарвлення). Дуб довгожитель. Звичайно живе 300-400 років, але відомі екземпляри, що досягають 2000 років. Росте від Іспанії до Ірану, на Північ до Швеції. Жолуді містять 30-35% крохмалю і є поживним кормом для лісових звірів та птахів. Деревина міцна, тверда, використовується у мостобудуванні, для виготовлення дорогих меблів, паркету, тощо. Дуб має пірамідальну форму.

Липа широколиста (*Tilia platyphyllos*) відрізняється від липи серцелистої дещо більшим, трохи волосистим листям та деякими іншими ознаками. Цей вид має багато декоративних форм.

Модрина європейська (*Larix desiduas Mill.*). наукова назва *Larix* від кельтського слова *Lar* багатий, тому що з дерева добувають багато смоли. По галльські слово *Larix* означає "смола". Батьківщиною цього дерева є Центральна Америка.

Це єдине хвойне дерево, яке кожен рік скидає хвою. Дерево має дуже цінну міцну деревину, яка не гниє у воді, використовується у суднобудівництві, для виготовлення музичних інструментів. Доживає до 600 років, добре адаптована до морозів та спеки.

Клен звичайний, гостролистий (*Acer platanoides* L.). Латинська назва *platanoides* означає платановидний (листки його схожі на листки платана). Сукупність листків на гілці утворює мозаїку, завдяки різному розміру листків та їх черенків. Листки розміщені так, що не затіняють один одного і кожен може отримати свою частку сонця. Він дає світлу тверду деревину, що використовується у меблевій промисловості. Дерево швидко росте, посухостійке, ним обсаджують вулиці, дороги.

Сосна Веймутова (*Pinus strobus* L.) походить із східної частини Північної Америки, завезена в Європу лордом Веймутом у 1705 році. Дерево на батьківщині досягає 40-50 метрів. Стовбур діаметром до 1,5 м. Має широку розкидисту крону з тонкими голубувато-зеленими хвоїнками. У молодому віці крона пірамідальна, а пізніше стає округлою. Кора гладенька, сірого кольору. На відміну від інших сосен, у яких на вкорочених пагонах по дві хвоїнки, сосна Веймутова має їх аж п'ять. Шишки у неї довгі (8-15 см), рихлі, із дещо загнутою верхівкою, густо политі запашною смолою. Більш тіньовитривала, ніж сосна звичайна.

Сосна чорна або австрійська (*Pinus austriaca* Hull.), яка відрізняється від інших видів чорною корою. У парку зберігся лише один екземпляр цього виду.

Софора японська подібна до білої акації, тільки без колочок. Кора в неї гладенька і зеленувата, листя як у білої акації непарноперисте. Крона гілляста, розлога, за формою округла. Цвіте і плодоносить один раз у два роки, чудовий медонос.

Ялина європейська (*Picea abies* L.). Наукова назва походить від латинського слова *rix* смола, яку добувають з цього дерева. Одна з найбільш розповсюджених деревних

порід. Корені дерева розміщуються по поверхні ґрунту і можуть щільно обліплювати каміння, тому в горах дерево тримається добре. Але на рівнинах легко виривається сильним вітром, тому що не має глибокого стрижневого кореня. Крона густа, струнка, гостроверха. Живе до 300 років. Добувають смолу, дьоготь, скипидар, каніфоль, деревний оцет тощо. Насіння поживне, містить багато білку. В умовах парку добре приживається і зростає.

Ясен високий (*Fraxinus excelsior* L.). Назва роду *Fraxinus* походить від грецького *Fraxis* розділяти. Дерево часто садили на межах замість огорожі. Як всі інші дерева, що запилюються вітром, цвіте дуже рано, до розпускання листків. Кора має гіркий смак і під назвою “європейська, або німецька хіна” використовується при лікуванні багатьох захворювань.

Використана література:

1. Українська радянська енциклопедія / За ред. Бажана М.П. та ін.-К.: Академія наук.- 1960.- Т. 3. - С. 264.
2. Грищенко Ю., Антонова Г., Яковишина М., Мартинюк А. Рівненський парк - пам'ятка садово-паркового мистецтва – окраса нашого міста.- Рівне, 2004.
3. Гоцанський парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення // Матеріали Всеукраїнської історико-географічної експедиції “Сто чудес України” за матер. Шумило М., Довгалець О. – Гоща, 2002.
4. Клименко А.,Клименко Ю. Гоцанський парк, сучасне та минуле // Квіти України.-К., 2003.- листопад.
5. Aftanazy R. *Materialy do dyiejow rezydencji.* – Warszawa, 1998.

